

Aicinājums rīkoties 2017. gadā:

Rīkoties un aizsargāt

Ievērojamais skaits bērnu, kuri bez pieaugušo pavadības ierodas Eiropā pēdējos gados, ir radījis milzīgas problēmas Eiropas valstīm.

Daudzi no šiem bērniem ir piedzīvojuši vardarbību, seksuālu izmantošanu, izvarošanu, noziedzību piespiedu laulības un/vai smagu emocionālo un psiholoģisko spiedienu ne tikai ceļojuma laikā, bet arī uzturoties Eiropā.

Ir palielinājusies bērnu aizturēšana, tiek pārmērīgi izmantota lielu iestāžu aprūpe, un ģimeņu atkalapvienošanās iespējas ir ierobežotas. Bieži darbības tiek īstenotas, neņemot vērā bērna intereses un to ietekmi uz bērna labklājību. Vēl tāls ceļš ejams, lai bēgļu un emigrantu bērniem tiktu piemēroti tie paši likumi, kas pavalstnieku bērniem, un tas izraisa vēl vairāk aizspriedumu un sociālo atstumtību.

Skatoties nākotnē, ir konkrētas darbības, kuras var īstenot, lai aizsargātu bērnus no kaitējuma, vienlaikus vadot viņu rīcību.

Eiropa var vērst šo sarežģīto situāciju iespējā novērst fragmentāru un bieži vien kaitējošu pieeju bērnu vajadzībām, kas ilgtermiņā ietekmēs gan bērnus, gan Eiropas sabiedrību kopumā. Eiropa varētu izveidot spēcīgu sistēmu, kas ļaus labāk aizsargāt visus bērnus un radīt pozitīvu piemēru citām valstīm.

Turpmākie soļi: ierosinājumi un rekomendācijas

Daudzās plaša mēroga konsultācijas, piedaloties praktiķiem (psihologiem, sociāliem darbiniekiem, skolotājiem, aizbildņiem), valdībai, Eiropas Savienības (ES) struktūrām un bēgļu bērniem Eiropā, ļāva *UNHCR*, *UNICEF* un *IRC* izstrādāt plānu, kas ietver vairākus būtiskus ieteikumus.

1 Bērni jāatrod un jāreģistrē, izmantojot bērniem piemērotas procedūras.

Bērni bez pieaugušo pavadības bieži vien dzīvo bailēs un tiek pakļauti kontrabandistu, cilvēku tirgotāju un dažkārt pat viņu ģimeņu ietekmei, kas paļaujas uz viņu nākotnes izredzēm Eiropā. Daudziem ir arī nodarīts kaitējums pierobežas iestādēs un policijā. Šī pieredze ir iemācījusi bērnus neuzticēties nevienam un izvairīties no jebkādam oficiālām procedūrām, pirms viņi sasniedz vēlamo galamērķi. Tomēr reģistrācija un vecuma novērtējums bieži ir vienīgā iespēja piekļūt bērniem piemērotiem pakalpojumiem un aizsardzībai.

Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi, lai bērni tiktu identificēti, pilnībā reģistrēti un, ja rodas šaubas, viņu vecums ar bērna piekrišanu tiktu noteikts sociālo, psiholoģijas un medicīnas ekspertu grupā. Lai bērni varētu justies droši, viņiem ir jāsniedz skaidra informācija ar tādas valodas un formāta materiāliem, kas viņiem ļautu viegli saprast viņu tiesības un procedūras; ir nepieciešams kultūras starpnieku atbalsts no viņu pašu kultūras vides; un speciālām iestādēm uz robežām vajadzētu viņus uzņemt saskaņā ar bērniem draudzīgām procedūrām. Šajā agrīnajā posmā ir būtiski, lai viņi tiktu nošķirti no pieaugušajiem, un viņu datus reģistrētu un apstrādātu bērnu aizsardzības speciālisti, lai novērtētu viņu vajadzības un uzsāktu ģimenes izsekošanu.

2

Labi apmācītam aizbildnim uzreiz ir jāuzņemas atbildība par bērnu.

“Aizbildņi ir bērnu aizsardzības atslēga”. Ja nav vecāku vai aprūpētāju, aizbildnim ir jābūt atbildīgai, uzticamai personai, kas atbalsta bērnu svešajā vidē. Bēgļu un imigrantu bērniem vienmēr ir jābūt pieejamam aizbildņa atbalstam un ciešām uzticamām attiecībām, kas mazinātu kontrabandistu ietekmi un nodrošinātu mērķtiecīgu un efektīvu palīdzību bērnam saskaņā ar viņa interesēm. Labas prakses piemēri dažās Eiropas valstīs ir jāatkārto visās Eiropas valstīs, jo tie labi parāda, cik milzīga ietekme tiem ir uz bērnu labklājību un cik tie ir efektīvi izmaksu ziņā.

“JĀ, MAN IR AIZBILDNIS ŠEIT, NOMETNĒ. VIŅŠ MAN DAUDZ PALĪDZ UN VADA CAURI VISAM PROCESAM.”

Aians Chabats (Ayaan Chabat)*, puisis, 17, Alžīrija

3

Lai pārvarētu kultūras atšķirības un veidotu uzticēšanos, jāizmanto kultūras starpnieki.

Kultūršoku, ko bērni pieredz, nevar novērtēt par zemu. Labi apmācīti kultūras starpnieki no vienas un tās pašas kultūras, runājot vienā valodā, var paņemt bērnus pie rokas, izskaidrot un palīdzēt veidot uzticību aizbildnim, sistēmai un uzņēmējvalsts sabiedrībai. Tikai šāda uzticības veidošana var mazināt kontrabandistu un tirgotāju ietekmi.

“ESAM SPIESTI UZTICĒTIES KONTRABANDISTIEM.”

Mashal al-Amber*, puisis, 17, Afganistāna

4

Bērniem ir jādzīvo drošībā un jāsaņem atbilstoša palīdzība.

Katrs bērns ir citāds. Tāpēc ne visiem bērniem ir nepieciešama pilna palīdzība. Tomēr visiem viņiem vajadzīga drošība. Mazas, uzraudzītas grupu mājas un audžuģimenes ir labi strādājušas, lai nodrošinātu šo drošību, un tās ir finansiāli izdevīgākas nekā liela mēroga iestādes. Eiropas valstīm ir jāuzņemas juridiskas saistības attiecībā uz minimālajiem kvalitātes standartiem attiecībā uz izmitināšanu un pakalpojumiem, kas ir arī regulāri jākontrolē. Katra atsevišķa bērna situācijas izvērtējums var palīdzēt atklāt, kāds atbalsts konkrētajam bērnam ir nepieciešams. Ne mazāk svarīgi – viņiem vajadzētu būt iespējai piekļūt tādiem pakalpojumiem kā veselība un izglītība arī pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas.

“ES GRIBĒTU, LAI MAN IR NORMĀLAS MĀJAS.”

Jakobs Būdafas (Yacoub Boudiaf)*, puisis, 17, Alžīrija

5

Bēgļu, migrantu, diasporas un uzņēmēju kopienām jāmobilizējas, lai palīdzētu aizsargāt bērnus.

Bēgļu krīzes laikā Eiropas pilsoniskā sabiedrība aktīvi iesaistījās un reaģēja savās kopienās; tomēr bēgļu, migrantu un diasporu kopienas vēl nav pilnībā iesaistījušās. Eiropā un citur pasaulē ir piemēri, kam ir milzīgs potenciāls, un to ir jāturpina attīstīt. Piemēram, audžuģimenes ar tādu pašu kultūras fonu ir bijušas īpaši veiksmīgas, un viņi ir uzlabojuši bērnu integrācijas iespējas. Eiropā un citur pasaulē ir piemēri, kam ir milzīgs potenciāls, un tas ir jāturpina attīstīt.

Piemēram, audžuģimenes ar tādu pašu kultūras fonu ir bijušas īpaši veiksmīgas, un viņi ir uzlabojuši bērnu integrācijas iespējas.

“SABIEDRĪBA NENODROŠINA NEKĀDU PALĪDZĪBU”

Murads Ullahs (Murad Ullah)*, puisis, 16, Pakistāna

6

Bērni ir jāuzklausā, un viņiem nepieciešamas pilnvaras.

Bērni un jaunieši bieži saskaras ar grūtu izvēli – koncentrēties uz to, kā īstenot labākas dzīves un izglītības centienus vai izšķīst mēnešus vai pat gadus, gaidot uzņemšanas centros, kad tiks pieņemts lēmums par viņu nākotni.

Izglītība, vienaudžu grupu aktivitātes, sporta klubi, prasmju apmācība un resursu nodrošināšana pašu projektu īstenošanā ir daži no veidiem, kā viņi var pozitīvi virzīties uz priekšu saviem spēkiem ne tikai savā labā, bet arī viņus uzņemošo un jauno kopienu labā. Pārāk daudzas programmas un iniciatīvas neizdevās, jo tās bija plānotas ar lejupejošu pieeju, bez piesaistes bērnu vajadzībām. Ja bērni un jaunieši tiek sistemātiski un atbilstoši konsultēti, piemēram, izmantojot jauniešu padomdevēju grupas vai sūdzību izskatīšanas mehānismus, var ietaupīt daudz naudas un labāk aizsargāt bērnus.

“GATAVOJOT PLĀNU PAR BĒRNU, TAJĀ JĀIEKĻAUJ VIŅA VIEDOKLIS UN VĒLMES, KAS ATBILSTU VIŅA INTERESĒM UN VĒLMĒM.”

Asifs Matūrs (Asif Mathour)*, puisis, 16, Pakistāna

7

Bērna ilgtermiņa nākotne ir jānosaka pēc iespējas ātrāk.

Neskaidrība par savu nākotni, mēnešiem vai pat gadiem esot iestrēgušiem aizmirstībā, rada ne tikai smagu psiholoģisku ietekmi uz bērniem, bet arī veido traucējumus sistēmā un tādējādi maksā naudu.

Cik vien ātri iespējams un balstoties uz uzticēšanās pilnām attiecībām, bērnu aizsardzības speciālistiem kopā ar bērnu un viņu aizbildni jārod vislabākais ilgtermiņa risinājums – neatkarīgi no tā, vai tas ir valstī, kur viņi atrodas, vai valstī, kur ir viņu ģimene, vai kādā citā valstī. Tam vienmēr būtu jāietver viņu ģimenes atrašana, un bērna labklājībai un interesēm vienmēr jābūt noteicošajam faktoram.

8

Katram lēmumam bērna vārdā ir jākalpo viņa labklājībai un labākajām interesēm.

Darbam ar bērniem ir nepieciešamas īpašas zināšanas. Eiropai ir milzu pieredze, strādājot ar pavalstnieku bērniem. Tomēr pārāk bieži patvēruma eksperti, nevis bērnu aizsardzības eksperti, ir spiesti pieņemt lēmumus bērnu vārdā. Tāpēc ir skaidri jānosaka un jāplāno procedūras, kā arī dažādu ekspertu lomas un pienākumi. Katrs lēmums, kas ilgtermiņā ietekmē bērna labklājību, ir jāuzņemas bērnu aizsardzības speciālistam, lai viņu labklājība un intereses būtu lēmuma pamatā. Skaidras procedūras ļaus labāk izmantot resursus, jo tās palīdzēs racionalizēt dažādas darbības, nodrošinās pienācīgu koordināciju lēmumu pieņemšanas procesā iesaistīto personu vidū un novērsīs dublēšanos.

“IR NEPIECIEŠAMA ORGANIZĒTA PROCEDŪRA, KAS, PIRMKĀRT, PAZIŅOTU MŪSU TIESĪBAS UN IESPĒJAS. PAŠLAIK BAI DĀMIES LŪGT IZMITINĀŠANU.”

Farids Akbars (Farid Akbar)*, puisis, 16, Afganistāna

*Vārdi tika mainīti, lai aizsargātu personas.

Attēli 1. lpp.: © FAROS; 2.–4. lpp.:

©METADRASI/Arhivs

„Nepilngadīgo bez pavadības attēli”

Līdz šim saņemtās atsauksmes

• UNHCR

Līdz šim ANO Bēgļu aģentūra (*UNHCR*) ir strādājusi visā Eiropā, lai palielinātu visu to dalībnieku iespējas, kuri strādā ar bēgļu un migrantu bērniem, un atbalstījusi ļoti nepieciešamo identifikācijas un nodošanas mehānismu izveidi. Turklāt *UNHCR* ir atbalstījusi daudzu valstu iestādes, kā arī daudzu valstu NVO, ieviešot procedūras, nodrošinot aizturēšanas alternatīvas, kā arī UASC aprūpes pasākumus, kas kalpo bērnu interesēm un labklājībai. *UNHCR* pastāvīgi iesaista bēgļu jauniešus un bērnus, lai visās programmās iekļautu viņu ieskus un viedokļus.

• UNICEF

UNICEF ir palīdzējis bēgļu un migrantu bērniem Eiropā ar plašu pakalpojumu klāstu psihosociālās, formālās un neformālās izglītības, bērnu barošanas, aizsardzības un veselības jomās. *UNICEF* sadarbojas ar Eiropas valdībām, lai stiprinātu sociālās labklājības dienestus, valsts aizbildnību, uzlabotu audžuģimenes un citām ģimenēm līdzīgas alternatīvas bērniem bez pavadības, kā arī lai apmācītu frontes darbiniekus. *UNICEF* aktīvi iestājas par to, lai pret bēgļu bērniem izturētos tāpat kā pret pavalstnieku bērniem, kuriem ir pilnīga piekļuve tādiem pakalpojumiem kā izglītība un veselība; lai saglabātu ģimenes un neaizturētu bērnus.

• IRC

IRC ir tieši īstenojusi un arī atbalstījusi partneru centienus apmierināt bēgļu un migrantu bērnu vajadzības Grieķijā, Serbijā, Bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, Albānijā un Ungārijā. Šajā atsauksmē galvenā uzmanība tika pievērsta aizturēšanas alternatīvu veidošanai, tostarp atbalstot un izveidojot jaunas patversmes, bērnu aprūpes un aizbildnības programmas un nodrošinot visaptverošu aprūpi, piemēram, psihosociālo atbalstu, juridisko palīdzību un piekļuvi citiem nepieciešamiem aizsardzības pakalpojumiem. *IRC* arī strādā, lai atbalstītu un palielinātu frontes pakalpojumu sniedzēju kapacitāti un izstrādātu valstu vadlīnijas dažādām bērnu labklājības un aizsardzības jomām. *IRC* arī pauž atbalstu esošajai bērnu tiesību aizsardzībai tagadējā rezolūcijā un visos attiecīgajos tiesību aktos, kas ietekmē turpmāko ierašanos un reakcijas.

